

Савчук О.С.,
завідувач науково-методичного центру
дошкільної та початкової освіти
Комунального закладу «Інституту післядипломної
педагогічної освіти Чернівецької області»

ОСВІТНІЙ ПРОЦЕС У ЗАКЛАДІ ДОШКІЛЬНОЇ ОСВІТИ: ВЕКТОРИ РОЗВИТКУ 2026/2027 НАВЧАЛЬНОГО РОКУ

Освіта дітей раннього та дошкільного віку залишається одним із ключових напрямів державної політики, що вкотре підтверджує статус дошкілля як міцного фундаменту системи неперервної освіти [12, с. 4-9].

Головним завданням для керівників усіх рівнів залишається створення безпечного освітнього середовища та забезпечення сталого функціонування закладів дошкільної освіти навіть у разі блекаутів. Загальні засади підготовки закладу освіти до початку навчального року викладені у [листі МОН від 14.05.2026 №1/10243-26](#) «Про підготовку закладів освіти до нового навчального року та проходження осінньо-зимового періоду 2026/27 року».

Освітній процес у 2026/2027 навчальному році здійснюється з урахуванням вимог нової редакції Закону України «Про дошкільну освіту», інших законодавчих і нормативно-правових актів у сфері освіти, захисту прав дитини, охорони дитинства, інклюзивного навчання, безпеки життєдіяльності та організації діяльності закладів освіти в умовах воєнного стану.

Основні засади організації освітнього процесу чітко окреслені у статті 15 Закону України «Про дошкільну освіту». *Освітній процес має бути спрямований на виконання вимог Державного стандарту дошкільної освіти*, оскільки його виконання «є обов'язковим для усіх закладів дошкільної освіти» [4, стаття 42]. Варто зазначити, що *новий Державний стандарт* дошкільної освіти, затверджений постановою КМУ від 26.11.2025 №1557, *вступає в дію тільки з 1 вересня 2027 року* [1, п. 2]. Тому в цьому навчальному році освітню роботу з дітьми організовуємо відповідно до [Базового компоненту дошкільної освіти](#)

(Державного стандарту дошкільної освіти) у редакції від 12.01.2021 [4, п.3, розділ XII].

2026/2027 навчальний рік в дошкільній освіті умовно можна визначити як перехідний: педагогам потрібно тримати баланс між забезпеченням якісного освітнього процесу «тут і зараз» та формуванням надійного підґрунтя для майбутніх змін. Одним із ключових завдань методичної роботи має бути детальне покрокове вивчення філософії та вимог нового Державного стандарту, а також ретельна підготовка до його повноцінного впровадження у наступному навчальному році.

Цей період вимагає особливої уваги до програмно-методичного забезпечення. Упродовж цього року буде відбуватися поступове оновлення освітніх і парціальних програм, приведення їхнього змісту у відповідність до нового Державного стандарту дошкільної освіти. Тому важливо не лише стежити за появою нових програм або їхніх нових редакцій, а й організувати їхнє професійне обговорення, вивчення та експертний аналіз у педагогічних колективах. Це створить необхідні умови для усвідомленого та обґрунтованого вибору програмно-методичного забезпечення на 2027/2028 навчальний рік і сприятиме якісному впровадженню оновленого змісту дошкільної освіти.

У контексті підготовки до оновлення програмно-методичного забезпечення вважаємо доцільним пригадати ключові аспекти термінології та вимоги законодавства щодо використання освітніх і парціальних програм, які залишаються актуальними цього року.

Перш за все пам'ятаймо, що зі введенням у дію нового Закону «Про дошкільну освіту» немає потреби у створенні та затвердженні окремого документа – «освітньої програми закладу». Головне – не плутати цей процес із Програмою розвитку закладу, яка, як і раніше, обов'язково розробляється, схвалюється педрадою та затверджується керівником [4, статті 38, 39].

Також звикаємо до частково оновленої термінології: колишні «комплексні» програми відтепер класифікуються просто як «освітні» (містять комплекс освітніх компонентів за всіма освітніми напрямками Державного

стандарту), а ті, що розкривають освітню роботу тільки за одним або декількома напрямками, залишаються «парціальними». При цьому держава повністю зберігає академічну свободу педагогів: творчі колективи чи окремі вихователі мають повне право розробляти та використовувати власні авторські програми, якщо вони отримають позитивні експертні висновки. Водночас парціальна програма, розроблена педагогами закладу дошкільної освіти для власного використання в межах цього ЗДО, не потребує експертного висновку та може бути впроваджена за умови її схвалення педагогічною радою [4, стаття 16].

Отож рішення щодо використання в закладі дошкільної освіти конкретної освітньої та/або парціальної програми ухвалює педагогічна рада. Перелік програм, за якими організовується освітній процес, підлягає обов'язковому оприлюдненню на офіційному вебсайті закладу. Водночас законодавство надає ЗДО достатню автономію у формуванні власного програмно-методичного поля: заклад може одночасно використовувати кілька чинних освітніх і парціальних програм, а також комбінувати, інтегрувати чи адаптувати їх відповідно до особливостей контингенту дітей, освітніх потреб та пріоритетів своєї діяльності [4, стаття 16].

Актуальний перелік освітніх і парціальних програм, а також навчально-методичної літератури, що рекомендовані центральним органом виконавчої влади у сфері освіти і науки для використання в освітньому процесі ЗДО, розміщено за постійно активним посиланням: <https://goo.gl/17YmaJ>. Порядок здійснення експертизи та надання грифів «Рекомендовано Міністерством освіти і науки України» і «Схвалено для використання в освітньому процесі» визначено наказом Міністерства освіти і науки України від 05.06.2023 №675 (зі змінами). Також з інформацією про програми та навчальні видання, яким надано відповідні грифи, можна ознайомитися в каталогах, розміщених на офіційних сайтах [Інституту модернізації змісту освіти](#) (2021-2024 роки) та [Українського інституту розвитку освіти](#).

Наголошуємо, що згідно з нормами Закону України «Про дошкільну освіту» до затвердження освітніх і парціальних програм відповідно до його

положень заклади дошкільної освіти *можуть продовжувати використовувати програми, рекомендовані або схвалені в установленому порядку до набрання чинності цим Законом* [4, п. 3, розділ XII].

Станом на сьогодні суттєвих змін у переліку чинних освітніх і парціальних програм для закладів дошкільної освіти не відбулося. Водночас варто звернути увагу на те, що одна з найбільш поширених у нашій області освітніх програм – [«Дитина» для дітей від 2 до 7 років](#) – отримала новий гриф та видана в оновленій редакції (наказ МОН від 31.10.2025 №1432). Тому закладам дошкільної освіти доцільно врахувати ці зміни та використовувати в освітній роботі з дітьми цю програму в новій редакції.

Також оновлені редакції авторських парціальних програм М. Єфименко з фізичного виховання для дітей раннього та дошкільного віку «Казкова фізкультура» та з фізкультурно-корекційної роботи за естетико-оздоровчою системою «Горизонтальний пластичний балет (пластик-шоу)» (протокол №8 засідання експертної комісії з ДПП від 28.05.2025).

Окремо звертаємо увагу на появу *нової освітньої програми «Країна знань: перші кроки»*, розробленої відповідно до вимог нового Державного стандарту дошкільної освіти на засадах сучасних підходів STREAM-освіти. [Програму було презентовано](#) її науковими керівниками К. Крутій та О. Рейпольською під час IV Міжнародної науково-практичної конференції Важливою особливістю програми є наявність комплексного навчально-методичного забезпечення, до якого входять орієнтовне планування освітньої діяльності, робочі зошити для дітей, а також комплект дидактичних матеріалів. Структуру програми доповнено окремим – ігровим – освітнім напрямом, якого немає у ДСДО. За інформацією розробників найближчим часом передбачається проведення апробації програми в закладах дошкільної освіти, результати якої дадуть змогу оцінити її ефективність та визначити перспективи подальшого впровадження [8].

Поряд із новими розробками в практиці дошкілля продовжують активно реалізовуватися вже перевірені часом комплексні рішення. Яскравим прикладом є [цілісна система «Впевнений старт»](#), яка пропонує вихователям повний цикл

навчально-методичного супроводу. Зміст роботи спрямовано на збалансований розвиток у дітей м'яких і твердих навичок, емоційного інтелекту, вмінь взаємодіяти з іншими, співпрацювати в парі та команді, грати разом, спілкуватися впевнено тощо. Авторський колектив постійно працює над оновленням змісту комплектів відповідно до запитів практиків. Цього року у проєкті «Впевнений старт» має з'явитися *парціальна програма з англійської мови* для дітей старшого дошкільного віку з методичними рекомендаціями. Зміст та завдання цієї програми будуть інтегровані у навчально-методичний комплект для дітей цього віку.

Водночас у практичній діяльності важливо чітко розмежовувати самі освітні програми та допоміжні дидактичні матеріали. Зокрема, популярні [навчально-методичні комплекти «Я буду вправним першачком»](#) не є окремою освітньою програмою: вони створені ТОВ «Видавничий дім «Генеза» як дидактичний інструментарій для якісного супроводу вже наявних програм, таких, як «Дитина» та «Українське дошкілля». Цього року видавництво анонсувало *новий комплект для дітей раннього віку*.

Така різноманітність якісних навчально-методичних комплектів відкриває перед вихователями великі можливості, але водночас вимагає від педагогічних колективів розумного та свідомого вибору. Будь-яке готове планування має слугувати лише орієнтиром, який адаптують під реальні потреби конкретної групи дітей.

Педагоги закладів дошкільної освіти мають право самостійно обирати форму планування освітньої діяльності. Це право базується на гарантованій академічній свободі, яка надає вихователям можливість вільно обирати форми, методи та засоби навчання відповідно до освітньої програми [5, стаття 54].

З метою узгодження підходів до організації освітнього процесу доцільно розглядати питання вибору форми планування на засіданні педагогічної ради перед початком навчального року. Якщо форма планування залишається незмінною, щорічний розгляд цього питання не потребується.

Використання у плануванні елементів «методичного конструктора» або готових друкованих основ із можливістю адаптації до особливостей конкретної групи дітей допомагає уникнути механічного переписування матеріалів і дає змогу педагогу більше уваги надати змістовній роботі з вихованцями.

В організації освітнього процесу необхідно зважати на *втрату чинності* наказу МОН, який регламентував *гранично допустиме навчальне навантаження на дитину в ЗДО* (наказ МОН від 02.06.2025 №795). Це дозволяє педагогам відійти від жорстких кількісних та часових рамок щодо проведення занять і натомість самостійно обирати оптимальний темп роботи з урахуванням реальних потреб, інтересів та індивідуальних можливостей дітей. Основний *акцент* в організації освітнього процесу *зміщується з кількісних показників проведення занять на якість педагогічної взаємодії та формування розвивального освітнього середовища*.

У цьому контексті *доцільно максимально залучати до реалізації освітньої програми всіх фахівців закладу* (практичних психологів, асистентів вихователів, музичних керівників тощо), які можуть інтегрувати свою діяльність у цілісний освітній процес, що відбувається впродовж дня у тісній взаємодії з вихователем. Окремі заняття з музики, фізкультури, англійської мови тощо доцільно поєднувати зі змістом інших освітніх напрямів та включати до щоденного розкладу групи. Такий підхід сприяє забезпеченню цілісного розвитку дитини, подоланню фрагментарності освітнього процесу та створенню більш природних і гармонійних умов для навчання, виховання і розвитку вихованців.

Відповідно до законів України «Про застосування англійської мови в Україні» та «Про дошкільну освіту» з 1 вересня 2026 року вивчення англійської мови для дітей п'яти-шестирічного віку визначено обов'язковою складовою освітнього процесу в усіх закладах дошкільної освіти. Для цього згідно з Типовими штатними нормативами закладів дошкільної освіти (наказ МОН від 12.06.2025 №844) має бути введено посаду вчителя англійської мови з розрахунку 0,25 штатної одиниці на кожну групу старшого дошкільного віку.

Наразі на нормативному рівні відсутні деталізовані офіційні роз'яснення щодо кваліфікаційних вимог до осіб, які можуть обіймати цю посаду. Оптимальним варіантом, що відповідає вимогам фахової освіти, є наявність у спеціаліста диплома з педагогічною дошкільною освітою з додатковою спеціалізацією (правом викладання) англійської мови.

Проте, зважаючи на обмежену кількість таких фахівців, доцільно розглянути альтернативні шляхи кадрового забезпечення: це можуть бути фахівці з педагогічною освітою у сфері іноземних мов або спеціалісти з педагогічною освітою, які володіють іноземною мовою, що підтверджується сертифікатом за шкалою CEFR (щоправда, немає єдиної думки щодо рівня: одні джерела говорять про базовий рівень A2, інші – не нижче B2). При цьому варто зауважити, що такі фахівці мають пройти підвищення кваліфікації щодо специфіки роботи саме з дітьми дошкільного віку. Для підтримки професійного розвитку таких педагогів КЗ «ІППОЧО» вже у вересні поточного року планує розпочату роботу 1-го модуля освітньої програми курсів підвищення кваліфікації для вчителів та керівників гуртків англійської мови ЗДО (слідкуйте за анонсом на [інформаційному сайті КЗ «ІППОЧО»](#) та в соціальних мережах).

Важливо розуміти, що ефективність навчання дітей дошкільного віку значно зростає, якщо англійська мова не обмежується лише окремими заняттями, а інтегрується в повсякденний освітній процес через різні види діяльності. Це завдання можуть виконувати вихователі, проте лише за умови володіння мовою на належному рівні. Оскільки діти дошкільного віку схильні до наслідування, критично важливою є правильна вимова педагога, щоб уникнути закріплення фонетичних помилок. Постановою КМУ №1298 від 30.08.2002 (зі змінами, п. 3) та наказом МОН №557 від 06.09.2005 (зі змінами, п. 4) передбачено доплати працівникам за знання та використання в роботі іноземної мови.

Міністерство освіти і науки України разом із компанією «Лінгвіст» та командою підтримки реформ МОН [розробили методичний поради́ник «Англійська мова в ЗДО»](#); підготували посібник [Okey-Dockey. Preschool English](#), який зараз проходить процес грифування. Також варто зауважити, що вивчення

англійської мови на основі білінгвального підходу передбачено у парціальній програмі «Інтелект-бейбі», яка поки що діє в рамках інноваційної діяльності (амбасадорами в нашій області щодо впровадження цієї програми є Кельменецький ЗДО №2 та ЗДО №33 м. Чернівці).

Поточна демографічна ситуація спричиняє зменшення контингенту вихованців, що, своєю чергою, призводить до скорочення кількості груп в ЗДО. З метою збереження мережі закладу пропонуємо скористатися положеннями ст. 35 Закону України «Про дошкільну освіту» та подумати про перепрофілювання груп відповідно до актуальних типів освітньої діяльності. Доцільно розглянути можливість відкриття груп за такими типами, які дозволяють організовувати освітній процес за одним або декількома напрямками Державного стандарту, зокрема, [«центр педагогічного партнерства»](#) (успішність такої практики підтверджують ЗДО інших областей) або «центр розвитку дитини» (таку групу можуть відвідувати як вихованці вашого закладу, так і діти, які здобувають дошкільну освіту в інших суб'єктів освітньої діяльності або у сім'ї) [10, статті 70-87].

Також пропонуємо подумати про зарахування дітей з одного року за типом організації «ясла» (хоча дозволено з 3-х місяців) [10, стаття 32]. Запрошуємо педагогів, які вже мають такий досвід, взяти участь в обласному Вернісажі методичної творчості педагогів в онлайн-форматі на тему «Сучасні підходи до організації роботи з дітьми раннього віку», проведення якого заплановано з серпня по грудень 2026 року.

Акцентуємо увагу, що законодавство дозволяє формувати різновікові групи зі списковим складом до 10 дітей, якщо у групі наявна хоча б одна дитина від 1 до 3 років [4, стаття 17]. Це може бути різновікова група, у якій, до прикладу, більша частина дітей 3-го року життя, які вже більш самостійні, та декілька дітей, менших за віком, – тоді така група може функціонувати за типом «ясла»; або група, де більшість дітей дошкільного віку та 1-2 дитини від 2 до 3 років, – тоді така група буде функціонувати за типом «дитячий садок».

Для оновлення *художньо-естетичної діяльності* в освітньому процесі рекомендуємо впроваджувати *подієвий підхід за Н.В. Гавриш*. Освітню роботу з мистецького напрямку варто розглядати «не як сукупність занять або видів діяльності, а як простір значущих для дитини подій», де кожна взаємодія має особистісний смисл, викликає емоційний відгук і залишає тривалий слід у досвіді вихованців. Педагогам варто змінити професійну позицію, стаючи не трансляторами готових знань, а співучасниками події та організаторами простору для зустрічі дитини з мистецтвом. Ключовим інструментом має стати інтеграція різних видів мистецької активності (слухання музики, образотворення, театралізація тощо) навколо спільного смислового ядра, що перетворює освітній процес на живий досвід проживання та творчого відкриття [3, с. 16-19].

Невід’ємною складовою цього мистецького простору є художня література. Саме через художнє слово ми маємо можливість не просто навчати, а глибше занурювати дитину у світ цінностей та переживань. Тому вважаємо доцільним продовжити поглиблену роботу над формуванням читацької культури дошкільників, прищеплення їм любові та поваги до книги. Актуальність цього напрямку підтверджує вже II етап реалізації в Україні Стратегії розвитку читання на період до 2032 року «Читання як життєва стратегія» (розпорядження КМУ від 03.03.2023 №190-р.). Пропонуємо ознайомитися та використовувати у роботі [практичні напрацювання колег](#), які були презентовані на обласному онлайн-вернісажі методичної творчості, та зможуть допомогти вам урізноманітнити освітній процес і закохати дітей у книгу (вкладка [«Практичний інструментарій та методичні поради»](#) інформаційного сайту КЗ «ІППОЧО»).

Реалізуючи право на автономію, заклади дошкільної освіти самостійно визначають пріоритетні завдання з урахуванням аналізу результатів роботи за попередній навчальний рік. Серед незмінних пріоритетів – психологічна стійкість учасників освітнього процесу, плекання національно-патріотичних цінностей та розвиток партнерських стосунків із родинами вихованців.

Пам'ятаймо, що якісна дошкільна освіта – це наш спільний внесок у майбутнє держави, який вимагає реального партнерства між усіма учасниками освітнього процесу.

Список використаних джерел та літератури

1. Про затвердження Державного стандарту дошкільної освіти : постанова Кабінету Міністрів України від 26.11.2025 №1557. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1557-2025-%D0%BF#Text> (дата звернення: 09.06.2026).

2. Дитина: освітня програма для дітей від 2 до 7 років / кер. проекту О.П. Турунцев; авт. кол.: Г.В. Беленька, О.Л. Богініч, В.М. Вертугіна (та ін.). Київ : Київ. ст. ун-т ім. Б. Грінченка, 2025. 428 с. URL: <https://mon.gov.ua/static-objects/mon/sites/1/doshkilna/programi/2026/2026-03-06-ditina-osvitnia-programa-2025.pdf> (дата звернення: 10.06.2026).

3. Гавриш Н. Подієвість як основа художньо-естетичної взаємодії у сучасній дошкільній освіті. *Інновації в дошкільній освіті: теорія, перспективи, шляхи запровадження у практику*: збірник матеріалів IV науково-практичної конференції, м. Київ, 27 бер. 2026 р. / за заг. ред. С.І. Макаренко. Київ : МДУ, 2026. 270 с. URL: <https://drive.google.com/file/d/1kfwjnDgnuglGgJpnVApiGHGO91vcpD8X/view> (дата звернення: 10.06.2026).

4. Про дошкільну освіту : Закон України від 06.06.2024 №3788-IX. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3788-20#Text> (дата звернення: 10.06.2026).

5. Про освіту : Закон України від 05.09.2017 №2145-VIII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2145-19#Text> (дата звернення: 09.06.2026).

6. Каталог надання грифів навчальній літературі та навчальним програмам. Дошкільна освіта. *Український інститут розвитку освіти*. URL: <https://uied.org.ua/ekspertyza/katalog-gryfiv/> (дата звернення: 10.06.2026)

7. Каталог надання грифів навчальній літературі та навчальним програмам. Дошкільна освіта. *Інститут модернізації змісту освіти*. URL: <https://imzo.gov.ua/kataloh-nadannia-hryfiv/> (дата звернення: 10.06.2026).

8. І частина пленарного засідання (29-48 хв.) : відео. *Інновації в дошкільній освіті: теорія, перспективи, шляхи запровадження у практику*: матеріали IV міжнародної науково-практичної конференції». URL: <https://www.youtube.com/watch?v=YnZ-AIH3w6c> (дата звернення: 10.06.2026).

9. Перелік чинних освітніх, парціальних програм та навчально-методичної літератури для закладів дошкільної освіти. URL: <https://goo.gl/17YmaJ> (дата звернення: 10.06.2026).

10. Деякі питання про типи організації освітньої діяльності закладів дошкільної освіти : постанова Кабінету Міністрів України від 07.07.2025 №818. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/818-2025-%D0%BF#Text> (дата звернення: 10.06.2026).

11. Про затвердження Порядку здійснення експертизи, надання грифів навчальній літературі та навчальним програмам : наказ Міністерства освіти і науки України від 05.06.2023 №675. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z1203-23#Text> (дата звернення: 10.06.2026).

12. Стратегічний план діяльності Міністерства освіти і науки України до 2027 року : наказ Міністерства освіти і науки України від 07.03.2024 №276. URL: <https://mon.gov.ua/npa/pro-zatverdzhennya-strategichnogo-planu-diyalnosti-ministerstva-osviti-i-nauki-ukrayini-do-2027-roku> (дата звернення: 10.06.2026).